

Redacția:
Strada Beriului Nr. 2.

Toate manuscrisurile ce privesc conținutul foii sunt a se adresa redacției.

Manuscrisurile nu se înapoiază — Epistolele nefrancaie nu se primesc.

Un număr costă 16 bani.

ACTIVITATEA

Foaie politică, economică, socială și literară.

Administrația:
Strada Beriului Nr. 2.

Prețul de abonament:
pe an 8 cor., pe 1/2 de an 4 cor., pe trei luni 2 cor.
Pentru România și străinătate Pe an 20 franci.

Inserțiunile se acordează conform tarifului obișnuit.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

🌿 Apare în fiecare Joi. 🌿

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Adunarea municipală de primăvară.

Pompoasa sală a comitatului a fost locul unor discursuri înălțătoare din punct de vedere românesc, deși compatrioții noștri maghiari nici nu voesc a recunoaște, basați pe teorii șoviniste à la Hundsdorfer, că Români există în această țară și încă ca națiune și până când văile și codrii vor răsună de melodioasele cânturi românești, vor exista, în butul principiilor lor nenaturale.

Un bărbat de stat maghiar a zis: »atare guvernament sau constituție de stat, care nu este înrădăcinată în simțimintele popoarelor, nu poate fi susținut prin propte din afară.« Teoriile vicecomitelui, celui mai românesc comitat, zise în ședința municipală dela 31 Maiu a. c. sunt întemeiate pe învătăuiri abstracte, denaturate și tare ne miră, că înaintașii lui de viță și neam aveau odinioară cu totul alte idei despre stările reale din această țară poliglotă, așa se vede, că conceptul mai nou de națiune, naționalitate și alte invențiuni, născocite de politicianii unguri, au avut și asupra D-sale ingerință. Așa se vede, că a dat de tot uitării numele său de familie, pe care consătenii părinților săi îi ziceau altcum: Poftescă ori-și-cine la Dămșuș și se va convinge despre adevăr chiar și azi.

Ne venia curioasă de tot purtarea unor membrii municipali maghiari, cari făceau gălăgie la argumentele inofensive ale propunătorului Dr. Aurel Vlad și Francisc Hosszu Longin. Și pentru-ce oare atâta sgomot? Mai sunt compatrioții maghiari și azi de credință, că noi la începutul secolului XX. ne vom gena a pretinde ceea-ce ne compete? Amară înșelăciune din partea lor! Dacă înaintașii noștri au știut să desvoalte, în timpuri mai critice ca azi, activitate în ale conservării elementului românesc și a limbii, apoi deobligați suntem să le spunem și ei datori sunt să știe și să iee la cunoștință, că tot mai tare ne vom închege puterile și vom pretinde recunoașterea noastră de națiune română, cu limba, legea și datinile noastre românești, erezite dela părinți.

Să se știe, că și noi avem puncte de mâncare, rămase drept moștenire dela luptători învescuți cu științe vaste în ale jurisprudenței. »A cere cu buna, a pretinde în drept, a vindica cu legea: e dreptul și forța Românului. A lupta pentru limbă mai mult ca pentru viață, a nu concede din pământul său nici cât e negru sub unghie: e virtutea și datorința Românului.«

Pentru apărarea acestor drepturi, înăscute cu noi deodată, ca locuitori autochtoni ai acestui comitat, să suferim, să îndurăm și plane dela un funcționar plătit de noi, să ne timbreze de

iridenți? *Nici odată!* Lecțiunea dată de Dr. Aurel Muntean îndrăznețului vicecomite, după-cum vom vedea mai la vale, a fost la culme și merită recunoștința de obște.

Lupta purtată cu atâta bărbăție din partea fruntașilor noștri, ne lasă a nădăjdui, că în curând vom fi în stare a elupta și succese efective.

La acest loc din nou accentuăm, reconstituirea clubului municipal în toată forma, care a o iniția, chemați sunt membrii municipali din Deva.

Câștigul moral a fost pe partea Românilor și lupta »activă« s'a dovedit și cu acest prilej de recomandabilă.

Cu plăcere înregistrăm declarația dlui Dr. Aurel Vlad, făcută în plennul adunării, că dînsul este un adept al politiceii de »Activitate« și față de legislativă.

Ne-a pus în uimire, că la obiectul cu revocarea ordinațiilor ministrului-inginer Hieronymi, numai vice-comitele a ridicat glas, ear' ceilalți au tăcut cu desăvârșire, afară de unele strigări articulate și nearticulate, după metoda unguresc, adevăc:

Pentru apostrofarea noastră nemeritată, a d-lui vice-comite, de »iridenți«, primească următoarea învățătură din morală: *Patriotul bun poartă în inima sa binele, gloria și puterea aceluia stat și națiune, care l'a născut și nutrit, fără de a lua la fintă păgubirea altor națiuni.*

Noi credem în drepturile noastre; să lucrăm, să luptăm în ele, prin ele și pentru ele.

Decursul congregațiunii este următorul:

Ședința primă.

Abia cam a șeptea-opta parte a membrilor comitatensi au participat la ședință. Dovadă, că de astă-dată posturi de distribuit, afară de un solgăbiru, n'au fost. După deschiderea adunării prin dl comite Bethlen Miklos, se publică articlii de lege, apoi se comunică ordinațiunile ministeriale, referitoare la afacerile comitatului, cari toate fără discuțiuni, se primesc, după-cum acelea sunt propuse din partea comitetului permanent.

Interpelație.

Membrul municipal Laurian Bercian face următoarea interpelație:

Insărcinat din partea alegătorilor mei din comuna Pricaz, pretura Orăștiei, după-ce în rînduri am fost solicitat a face arătare în scris, am aflat cu cale a mă folosi de acest drept, ca în fața congregației să aduc la cunoștință unele lucruri netrebnice, comise de organele

administrative comunale și ceruale, precum și de șeful pretorial, și anume:

Comuna politică Pricaz prin reprezentanța sa a decis la anul 1894 cumpărarea vetrei Murășului de către Bobálna. Tîrgul s'a încheiat cu erariul pentru prețul de 3010 fl. v. a. Deși prețul s'a plătit, teritorul cumpărat până azi încă nu este întabulat pe comună. Pentru mijlocirea acestui tîrg, prim-pretorele Fodor a pretins și i-s'a și plătit un bacșiș de 1000 fl. v. a. adevăc 30%; cred, că o astfel de remunerare stă în contrazicere flagrantă cu o administrare bună, și datoare sunt organele administrative a stîrpi astfel de mîncărimi neadmise.

Pe temeiul zicalii: »mîncînd i-a venit apetitul«, la anul 1898 s'a îmbiat prim-pretorele Fodor, a cumpăra și partea Murășului mort de către Folt; pentru tractare cu organele statului, a ridicat dela primăria din Pricaz 500 fl. v. a. ear' mai târziu, sub pretext, că are să călătorească la Cluj și Pesta, cu scop de a se pune în înțelegere cu deputatul br. Nopcsa, a mai ridicat încă 300 fl. v. a. Toți banii, în sumă de 1800 fl. i-s'a plătit prin primărie. Notez, că teritorul din urmă nici până azi nu-l folosesc locuitorii din Pricaz.

Pentru acoperirea prețului de cumpărare și a honorarului horibil, reprezentanța a făcut arunc pe stalul vitelor, a primit vite străine pe hotar și a vîndut lemne din teritorul cumpărat, încassând 10.450 fl. v. a. Această sumă însemnată s'a încassat de pe spatele locuitorilor, afirmative, *fără consens și aplacidare din partea acestui municipiu.*

Pentru aceste împrejurări și mai cu seamă, fiindcă primăria până azi nu a dat socoată despre banii încassați și cheltuiți, încât am informațiune, unii locuitori au așternut plînsoare către dl vice-comite, ear' cercetarea afacerii s'a încredințat prim-pretorului Fodor, care după mine este implicat în chestie, și n'a făcut nimic. Intreb:

Are dl vicecomite cunoștință despre această afacere? și este aplicat a lua însuși în mîna cercetarea și a o extinde și asupra prim-pretorului Fodor? Aștept răspuns.

În firul interpelării, dl comite suprem a îndrumat la ordine pe interpellant, pentru expresiuni zise și aflate ofensătoare la adresa prim-pretorului. Adevăc, un membru municipal ofensează atunci, când aduce la cunoștință lucruri nepermise și necorecte. Ce mai logic! Unde rămîne principiul expres de premier, lege, drept și dreptate?!

Vice-comitele răspunde, cam surprins, că la pîra primită a dispus cercetare și după finalizare, *dacă se va*

recere, va face cele de lipsă. Din partea sa încă reprobă modul de interpelare.

Interpelantele nu ia la cunoștință răspunsul prea rezervat al vice-comitelui și dacă nu se va dispune cele cuvenite grabnic și imparțial, va ști face pașii de lipsă și la alt for.

Din afacerile interne amintim:

La postul de pretor s'a ales unicul competent, Iosef Andrae din Orăștie.

Felicitări.

Deputatul dietal Barcsai Kálmán, cu întreruperea programului, propune felicitările: ministrului Fehérvári, pentru reînșănătoșare și a lui Nopcsa Francisc, pentru-că sunt chiar 40 ani, de când a ocupat locul de comite suprem în acest comitat. Să primesc fără discuție.

Raportul anual al vicecomitelui.

Vice-comitele prezintă raportul anual și afirmă, că din cauza tipografiei a întârziat cu expedarea lui la adresele membrilor municipali. De altcum datele publicate în broșură pot servi de informator pentru cei competenți.

Laurian Bercian, zice cam următoarele: Raportul vicecomitelui trebuie să fie o oglindă credincioasă a tuturor afacerilor administrative. Acela servește de basă pentru toți aceia, cari nu au cunoștință despre cele dispuse în firul buneii sau relei administrări, de unde urmează, că raportul dă cel mai vast teren de discutare. Exprimă regretul, că dl vice-comite nu a îngrijit, ca acela să fie de timpuriu distribuit. Cere expedarea lui la adresa membrilor la timp potrivit și nu-l ia la cunoștință până nu se va convinge de conținutul lui.

Vice-comitele afirmă, că conținutul aceluia poate fi discutat și în ședința viitoare prin, urmare cere luarea lui la cunoștință.

Dl Francisc Hosszu-Longin, cu convocare la limba protocolară, la legea despre egala îndreptățire și la aceea, că sunt mulți membrii municipali, cari nu știu ungurește și nici nu sunt datori a ști, propune:

Raportul vice-comitelui să se publice pe viitor și în limba română, ca limbă protocolară, acceptată și recunoscută de congregația însăși și cu considerare la majoritatea acestui municipiu românesc.

Dr. Aurel Munteanu cere, cu convocare la un conclud valid, adus de majoritatea municipală, *știe D-zeu sub ce impresiuni bune*, ca statutul de consultare să fie tipărit și în limba română. De altcum primește raportul vice-comitelui.

După atâtea propuneri, pretensiuni și motive românești, dl vice-comite, ca și când numai el ar fi chemat să mântue țara ungureasă, declară următoarele:

Compunerea raportului este un drept personal al seu, fiind el *Maghiar* născut, și *Maghiar* cu simțăminte, așa el numai în limba *maghiară* a compus, și va compune și în viitor raportul seu și tare să miră!? de pretensiunea Românilor antevorbitori contrară legii din 1886 art. 22.

Dr. Aurel Vlad, ridicându-se, a bună-seamă să combată enunțările vice-comitetului, făcute cu atâtea patos, vrednice de alte cauze, impuse lui prin chemarea sa de slujbaş al acestui comitat, comitele suprem declară a fi enunțat deja, că propunerea comitetului permanent, prin care raportul se ia la cunoștință, a fost primit deja.

Depunerea banilor comitatensî.

Pe lângă propunerea comit. permanent, referitor la depunerea banilor comitatensî, se încinge o discuție viuă. Augustin Nicoară cere a se face depuneri la institutul »Hunedoara«; preotul ref. din Jeleđinți, la așa numitele reuniuni regnicolare; Dr. Muntean la »Ardeleana«. In fine se primește propunerea comitetului permanent.

Statutul edil pentru comune.

Membru municipal Francisc Hosszu Longin propune traducerea aceluia în limba română, pe motiv, că mai numai Români au să știe conținutul aceluia. Vice-comitele nu are nimic contra traducerii, însă îi lipsesc speșele, dacă Români voesc traducerea, să o facă pe speșele proprii.

Augustin Nicoară susține, că nu este practic statutul numai în limba maghiară, susține propunerea lui Hosszu și se oferă a face traducerea gratuit, vice-comitele să îngrijească însă de speșele de tipar.

Comitele suprem îndrumează pe Români, să provoace, odată pentru totdeauna, un conclus, prin care să se decidă traducerea statutelor peste tot în limba română, curmându-se desbaterile aceste, răpitoare de timp, pentru viitor.

Dr. Aurel Vlad pledează pe lângă practicabilitate, dacă statutul din cestiune s'ar traduce și împărți între locuitorii acestui comitat, în limba română.

Francisc Hosszu Longin, se miră de pretențiunea vice-comitetului, atunci, când știut este, *că acest comitat este românesc.*

Comitele suprem, cu provocare la vorbirea sa festivă, când și-a ocupat postul, și acum enunță, *că nu cunoaște municipiu românesc în țara ungureasă.*

Abrogarea ordinațiunilor Hieronymi.

Membru municipal *Naldzi*, propune luarea la desbatere a punctului 125 a lui Dr. Aurel Vlad, Francisc Hosszu Longin și Dr. Alexandru Hosszu, prin care se cere cassarea ordinațiunii ministrului de odinioară, Hieronymi, privitoare la interzicerea adunărilor partidului național român.

Primită propunerea, făcută de un Maghiar, ce ne-a surprins, se însinuă la cuvânt Dr. Aurel Vlad. Vorbitorul, cu o voce înaltă, pătruns de însemnătatea obiectului, apoi de iubirea de neam, erezită dela moșul seu, fericitul odinioară George Barițiu, ca drept urmaș al aceluia bărbat nemaculat în ale cauzelor

naționale române, ca și care națiunea noastră abia poate numi pe altul asemena lui, învășcut cu atâtea însușiri puritane, introduce propunerea cam cu următoarele: am făcut, eu și conșoții mei de principiu, această propunere ducătoare la scop, în credința nestrămutată, că luată la desbatere această propunere, va afla sprigin din partea adunării municipale.

După-ce face analiza dreptului de întrunire în state aevea constituționale, apoi în urma descrierii obiective, din punct de vedere a dreptului pozitiv-natural, a volniciei comise de fostul ministru de interne, ca și care nici pe timpii feudali nu s'a perondat arată în colori vii, cum noi Români am fost loviți în ambițiunea noastră, prin cassarea dreptului de întrunire. Cum pusu-ni-s'a scăluș, în ale manifestării celui mai cardinal drept, de-a ne trage seamă despre modul cum se ne socotim asupra reprezentării în dieta țerii. După-ce declară sus și tare, că prelângă toate ropresaliile, *noi voim a trăi numai ca Români*, apelează la congregație, să facă posibilă participarea la alegerile dietale, ca partid național român. Declară, ca de încheierea exposeului, *că este aderent al politicii active și față de dicta țerii.* Dați-ne, prin urmare, prilej, a ne manifesta în fața țerii și a lumii, că naționalitatea română *nu gravitează în afară, nu este iridentă*, după-cum numai mai înainte, *în nesocotință*, a declarat dl vice-comite.

Dr. Aurel Vlad cetește propunerea de următorul cuprins.

Onorată Congregațiune!

Fiind într'un stat parlamentar și constituțional, prima și cea mai esențială condițiune, exerciarea liberă și neinfluențată a drepturilor civice, între cari cel mai important e fără îndoială dreptul electoral;

fiindcă exerciarea liberă și neinfluențată a dreptului electoral invoalvă în sine ca condițiune sine qua non formațiunea liberă de partide politice;

fiindcă poporul ca o parte integrantă o suveranității statului, trebuie să fie totodată și detentorul puterii legislative;

fiindcă puterea executivă trebuie să fie între împrejurări normale, supusă puterii legislative, și

fiindcă poporul, acest important factor a suveranității, nu-și poate exercia dreptul de a crea puterea legislativă, decât închegându-se în partide politice, de aici urmează concludsiunea firească, că puterea executivă supusă puterii legislative nu-și poate aroga dreptul de a limita și împedeca poporul într'u forma partide politice după a lui voință și dorință, fără de a submina însuși bazele constituției; apoi

fiindcă la noi, mulțumită stărilor excepționale și bolnăvicioase, s'a aflat un ministru, care nu s'a sfiit să atace constituțiunea în temelile sale și numai ca să poată desființa partidul național român, condus de ura națională a cutezat, spre vecinica rușine a țerii și constituționalismului, să declare de desființat un partid politic existent, care a fost, este și va fi chemat și în viitor, în cutul tuturor asupririlor, să reprezente interesele poporului român; de aceea subscrișii membri ai congregațiunii în calitatea noastră de membri ai partidului național român, ne luăm voia a face următoarea

Propunere:

Congregațiunea comitatului Hunedoarei să decidă trimiterea unei adrese către ministru-președinte, ca ministru de interne în care să soliciteze revocarea ordinațiunilor antilegale

și anticonstituționale ale fostului ministru de interne Hieronymi, prin care ordinațiuni se oprește în mod volnic funcționarea partidului național român.

Deva, 28 Maiu 1901.

Francisc Hosszu Longin m. p.,
advocat.

Dr. Aurel Vlad m. p.,
advocat.

Dr. Alexandru L. Hosszu m. p.,
advocat.

După cele auzite și înghițite, se scoală tot vice-comitele, care, să vede, a fost numai el singur însărcinat cu apărarea țerii, și în mod scurt declară, cuprins de o nervositate nedescriptibilă și în un ton vehement, că din sala congregațiunii politica este eschisă, și dacă aceasta s'a suferit-ici coala, apoi să va nizu a o stărpi cu desevîrșire; repetând, din nou declară, că propunerea făcută invoalvă în sine iridentism și toți, câți aderează la ea, *sunt iridentși expresi.* Promite s'erbătorește, că va îngrijii, ca atari idei periculoase să fie nimicite; ho, ho, mai mereu, de, vice-comite, na hin puterea!

Preotul Saturn se miră de noua și cutezata afirmare nebasată a vice-comitetului, prin care numește pe reprezentanții majorității covirșitoare iridentși. Binevoiască dl vice-comite a cerceta după iridentși și numai dacă îi va succeda a-i descoperi, să îndrănească a o zice în public. Până atunci însă oratorul susține din toată inima, propunerea făcută de Dr. Aurel Vlad și conșoții.

Având cuvântul Francisc Hosszu-Longin, seniorul luptătorilor, cu entuziasmul lui înăscut, susține într'u toate cuprinsul propunerii făcute, semnată și de D-sa. Condamnă aerul de grandomanie și tonul iritacios al vice-comitetului, cu care se pune în serviciul șovinismului utopic.

Declară sus și tare, *că partid național român a fost, este și va fi*, până limba românească va glăsu în această țară și în acest stat poliglot.

O dovadă mai vederoasă nu există ca aceea, decât că aici suntem popor și inteligință, țeran și cărturar, cari cu toții contribuim la susținerea statului, atât cu dare în bani, cât și cu jertfe în sânge. *Declarăm să se știe, că numai ca Români voim să murim și nu cunoaștem putere, care ne-ar desbăiera de aceste aspirațiuni ale noastre naționale, și mai pe sus de toate românești.*

In urmă cere cuvânt Dr. Aurel Munteanu:

Dr. Aurel Munteanu: Incepe a vorbi românește, dar' la dorința membrilor români și maghiari, ca să priceapă covirșitoarea majoritate maghiară, continuă pe ungurește, vorbind cam următoarele:

Imi pare foarte rău, că atâtea motive de mare însemnătate pentru cauza românească, s'au produs numai aici într'o modestă congregație; *când locul competent a acestor vorbiri ar fi parlamentul țerii.* (Așa e! așa e!)

Din ținuta generală a conmembrilor maghiari apate, că ei doresc participarea noastră a Românilor în parlamentul țerii; (dorim!)

Vă întreb, d-nilor maghiari, *doriți D-voastră sincer, participarea noastră în lupta parlamentară?* (da! dorim! dorim! așa e!)

Dacă doriți, și dacă acestea nu-s numai floscule goale: *atunci trebuie să primiți propunerea noastră preleasă de conmembrul Dr. Vlad pentru-că revocându-se ordinațiunile ministrului Hieronymi, ni-s'ar da posibilitatea să ne organizăm pentru lupta electorală.*

Acesta e scopul acestei propuneri și repet, că dacă doriți participarea noastră la desbateri în parlament, *trebuie să primiți propunerea noastră!* (Români: așa e! așa e! Maghiari — tac!)

Noi avem mare lipsă de organizare, că trebuie să luptăm nu numai contra alegătorilor de alte principii, ci și *în contra puterii organelor administrative*, cari deși e lucru ilegal, să amestecă în actele electorale și fac presiune asupra oficialilor comunali, cari stau în directă atingere cu poporul.

Am văzut bună-oară la alegerea trecută, cum a alergat, ca »din întâmplare« (!) tocmai în preseara alegerii vice-comitele din Deva la Orăștie, și cum era tot ca »din întâmplare« (??) toți notarii comunali adunați într'o oada a otelului Széchenyi la un fel de poruncă!

Și cum tot »din întâmplare« (!) s'a prezentat vice-comitele în mijlocul lor, și i-a dăscălit în toată forma, că unde și pentru cine ar fi dorința mai înaltă să voteze poporul nostru român! făcând astfel o puternică propagandă pentru candidatul guvernamental.

Și atunci, d-nilor, nici n'a avut guvernamentalul, contracandidat; ci numai taima se răspândise, că era să fie.

Față de astfel de corteșiri oficioase, cari cu drept cuvânt se pot numi de presiuni oficioase, repet, că avem mare lipsă să ni-se deie posibilitatea de a ne organiza; și acest scop îl urmărește propunerea noastră. (Așa e! așa e!)

Ministru Hieronymi a fost un excelent inginer, ca atare firește n'a fost iurist, n'a cunoscut sfera drepturilor sale, și n'a putut cunoaște dreptul natural al cetățenilor țerii: *dreptul de întrunire.*

Unde a văzut lumea, ca un ministru să pretindă dela un partid politic: *statule!*

Care partid din lumea parlamentară are statute?

Nici nu s'a mai pomenit! Este o absurditate nemărginită! (Așa e! așa e!)

Dl vice-comite auzind, că se vorbește de un partid național român, devine iritat într'un mod nespus, și se încearcă a arăta din *legea despre egala îndreptățire a naționalităților*, că aici în țara aceasta n'ar exista Români! Ba și-a permis a declara, că intențiunile noastre de organizare sunt: »iridentism«! (Sgomot).

Domnilor! în ceea-ce privește afirmarea, că aici în patria aceasta n'ar exista Români, apoi în scurt reflectez, că starea faptică îl combate pe dl vice-comite!

Noi Români, iată strigăm cu voce tare, că deși suntem civii statului ungar, dar' ca Români vrem nu numai să murim, precum au aprobat unii conmembrii maghiari, la vorbirea dlui Fr. Hosszu, ci declarăm cu toată tăria, că noi ca Români vrem să și trăim în patria aceasta! (Așa e! așa e!)

Nici nu se poate, domnilor, ca Românul să se facă Maghiar, că născen-

du-se ca Român, prin naștere deja aparține națiunii sale.

Națiunea dară este un concept natural, care prin renegări ori schimonosiri de nume, la, ori fără poruncă, nu se poate altera.

Cel-ce s'a născut de Român, și zice că el e Maghiar, minte, și nu se poate considera decât de om ticălos! (Așa e! așa e!)

Tot așa și Maghiarul născut, mințind, că el nu-i Maghiar! (Aprobări generale!)

Conceptul »națiune politică« este numai o ficțiune juridică, o nepotrivită numire a totalității cetățenilor, care însă nici când nu va putea altera legile infalibile a naturii!

Cred, că acum și dl vice-comite și toți cei de vederile lui, veți recunoaște, că există Români, întocmai cum există și Maghiari în țara aceasta!

(Vice-comitele și alți membrii maghiari: naționalități!)

Nu naționalități, domnilor, națiuni există aici, cuvântul »naționalitate« este numai o fabricațiune mai nouă, efluxul ficțiunii »națiune politică«.

Să trec acum la »iridentismul« sulevat de dl vice-comite.

Acest cuvânt însemnează mai puțin atâta, că noi am gravita în afară!

Vă provoc pe toți Maghiarii preșenți, spune-ți-mi un singur cas, numiți-mi un singur Român, despre care știți, că ar fi gravitat în afară! (Românii: să auzim! Maghiarii: tac!)

Imi repet provocarea, domnilor Maghiari, numiți barem un Român »irident«! (tăcere!)

Antevorbitorii români au numit Maghiari de aceia, cari au gravitat în afară, l'au numit pe Kossuth! și d-voastră ați strigat, că nu-i adevărat!

Apoi cetiți, domnilor, tractările lui Kossuth și a soților sei cu ministrul italian Cavour, ba și Napoleon III. din anii 1858—1859 și veți fi convinși, că Kossuth și soții sei au pus în timpul războiului nostru din anul 1859 toate pietrele în mișcare, ca să provoace revoluțiune aici în țară, cu ajutor străin!

Aceasta e gravitare în afară domnilor, nu ținuta noastră deschisă, când vrem să ne organizăm pentru o luptă constituțională în parlamentul țării! (Așa e! așa e! sgomot, și aprobări!)

Dl vice-comite, ca să fie în stare a judeca calm și drept, ar trebui să țină totdeauna în vedere două lucruri:

Să nu fie obiectul iritațiunii nervoase, și să se ridice dela punctul seu de vedere maghiar la punctul de vedere al adversarului politic, și din acest punct apoi va vedea mai clar, că oare noi mai mult pretindem, decât putem pe baza dreptului?

Va vedea, că suntem prea modesti în pretenisiunile noastre; și nu-și va mai perde cumpetul, cum și l-a pierdut azi, născuțând de simțul de dreptate și lăsându-se a fi răpit de iritația sa superlativă.

Cestiile acestea recer calmitate, și atunci nu-l vom vedea pe vice-comitele nostru ca mediu al nervosității.

Spriginesc propunerea și vă rog să o primiți.

În urma vorbirii au votat și dintre Maghiari pentru propunere 2 înși, 1 n'a votat nici pro, nici contra.

Continuarea ședinței de după amiază și dela 1 Iunie l. c. va urma.

Raportor.

„Umoristica diletantă“?!

»Tribuna«, care de almintrelea în viața ei mai multe neadevături a colportat, deoarece nu controlează deloc adevărul celor trimise ei spre publicare, scrie în nr. 92 că: »...Umoristica diletantă, adică »Activitatea« din Orăștie a primit, precum ni-se comunică (?) din Pesta, o meritată lecție (!) din partea tinerimii universitare române din Budapesta«.

»Societatea »Petru Maior«, cântă »Tribuna« mai departe, a decis (?) zilele trecute a nu primi mai mult printre toate ce vin societății, gazeta »Activitatea«. Că prea s'a dovedit plin și îndesat în scurtul timp de când apare, că această foaie nu e »Activitate«, ci mai curând »Măciucă«, atât politică, cât și socială, economică-culturală, Măciucă, a cărei devisă pare a fi numai a distrugere, a sfărâma (de-ar avea putere!) tot ce alții cu muncă serioasă și premeditată au clădit în șiruri de ani«.

Noi declarăm, că dela societatea »Petru Maior« absolut nici o știre despre ceva conclud de atare, n'am primit; trebuie dar' să considerăm inserțiunea »Tribunei« de o mistificare mincinoasă.

Ni-se pare, că la influința sateliților neputincoși ai capului »Ardeleii«, s'a adus acel »conclus« (!) în capul stupid a oarecărui Schreib-Moricz simbriaș.

Altcum e adevărat, că noi suntem »Măciucă« pentru capetele celor necorecți și belitori de poporeni; ba promitem, că dacă nu se vor corege, vom fi și mai necruțători.

Am spus-o aceasta în programul nostru, că noi ticăloșiiile nimănui nu le vom ascunde, ci le vom sbiciui; cui nu-i place, nu cetească »Activitatea«, cetească »Tribuna«!

Una însă o declarăm: noi primim toată răspunderea pentru adevărul celor publicate de noi! Tot ce am publicat e drept! Faptuitorii nici nu cutează să desmintă! ba de frică se vor mai corege »valoroișii« pe cari i-am dăscălit.

Dacă nu, apoi vor fi mijloace și mai drastice, că: Măciuca, măciucă va rămânea: armă deschisă cinstită, care nu o poți ascunde în buzunar, cum fac hoții cu revolverul (figura: argatul »Ardeleii«, cel bătut cu biciul de căni, și cu revolverul ascuns în buzunar, și apoi aplicat la »Ardeleana«!)

Am așteptat dela Societatea »Petru Maior« să declare, că drept e ceea-ce »Tribuna« cu atâta plăcere îi atribue?

Societatea »Transilvania«.

Există în București o societate cu numele »Transilvania«, care de ani îndelungați lucrează în liniște și fără sgomot pentru luminarea poporului român. Societatea aceasta s'a întemeiat în anul 1867, aproape de către aceleași persoane, cari în 1866 întemeiaseră »Societatea pentru învățătura poporului român.« Statutele societății »Transilvania« s'au votat în 30 Iunie 1867 de adunarea membrilor sub presidenția lui A. Papiu Ilarian și s'au modificat în 19 Martie 1878 de adunarea membrilor, sub presidenția lui A. Treb. Laurian.

Scopul acestei societăți e de a strânge legăturile de frăție între junimea studioasă din toate părțile românimii, venind în ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei. Societatea cu mijloacele ei vine în ajutorul tinerilor români cari se aplică la știință, comerț, industrie și meserii.

Bărbații din fruntea acestei societăți au lucrat cu așa inimă și devotament, încât fondul ei bănesc se urcă acum la 222.000 lei și a cheltuit cu ajutoarele date aproape la 300.000 lei. Câți bărbați din neamul nostru de peste munți mai cu seamă, n'au primit învățătura mai înaltă, de cât cu mijloacele acestei Societăți! Câți meseriași români nu s'au format, de cât cu ajutorul acestei Societăți!

Doi bărbați sînt mai ales, care dela întemeiere și-au pus toată inima pentru întărirea și prosperarea »Transilvaniei.« Doi bărbați, sînt al căror nume va rămânea neperitor în anelele »Transilvaniei.« Acești bărbați sunt:

Al. Lupașcu și G. Misail. G. Misail e președintele Societății, Al. Lupașcu a fost vice-președinte și cassar timp de aproape 30 de ani. Din cauza vârstei înaintate, Al. Lupașcu s'a retras din vice-președinte și cassar și a rămas numai ca membru în Societate.

Pentru multele servicii aduse acestei Societăți de către dl Lupașcu, membrii ei au hotărât în unanimitate, să bătă o medalie în bronz cu chipul lui și să-l proclame și președinte de onoare în semn de recunoștință și frumoasă pildă. Medalia s'a făcut și i-s'a prezentat în adunarea generală a Societății, ținută în ziua de 6 Maiu c., în localul școalelor soc. pentru învățătura poporului român. Odată cu medalia i-s'a încredințat și o diplomă alcătuită cu frumoase cuvinte și tipărită pe hârtie trainică. Reproduc câteva cuvinte din această prețioasă diplomă: Constantă în iubirea și venerațiunea ce în totdeauna ți-a arătat (după-cum și domnia-ta, nestrămutat ai rămas în iubirea culturii neamului nostru, fără distincție de provincie), Societatea noastră a crezut, că este o datorie a celebra neprețuitele servicii ce domnia-ta i-ai adus în curgerea a 33 ani trecuți... Oferindu-ți acest modest semn de recunoștință (medalia), am fi voit bucușii să reamintim principalele epoce ale frumoasei domniei-tale petreceri între noi; însă acești 33 de ani sunt prea plini de fapte memorabile, pentru-ca să le putem resuma aici. De almintrelea: toți dintre noi își aduc aminte de titlurile ce ai la venerațiunea și recunoștința acestei Societăți. Toți au păstrat amintirea apostolatului domniei-tale din primii ani ai fondării sale, apostolat, căruia în mare parte se datorește poporanisarea întemeierii Societății și repede creșterea a fondului ei bănesc, care în mai puțin de 3 ani s'a urcat la 90.000 lei. Toți și-aduc aminte cu recunoștință despre generoasa cedare. ce în calitate de cassar ai făcut în favoarea Societății a onorariului de 100 galbeni anual, ce se plătia predecesorului domniei-tale, sumă care capitalizată se urcă acum la aproape 40.000 lei. Toți își reamintesc despre exacta domniei-tale manipulare și despre onorabilitatea cu care ai păstrat neatins fondul nostru bănesc de 222.000 lei....

Au luat parte la această serbare adevărat românească, pe lângă membrii Societății și alte persoane, ca dnii G. I. Lahovari, președintele soc. p. învățătura poporului român V. A. Urechia, Gr. Tocilescu și alții. Ne exprimăm adâncă noastră mulțumire pentru faptul, că a început și la noi să se recunoască meritele bărbaților, cari lucrează cu inimă și desinteresare!

Comitetul Soc. »Transilvania« se compune din următoarele persoane: G. Misail, președinte; D. A. Laurian și V. Mândriann, vice-președinți; V. N. Orgidan, cassar; I. Manliu, P. Gârboviceanu, I. Cliniciu, Ad. Hențescu, G. Popa și Cepescu membri; D. Rațiu, secretar.

P. G....

Revista externă.

Creta și Grecia.

Representanța Cretei a luat poziție pentru alipirea Cretei la Grecia. Presa elină spriginește cu căldură această tendință.

Răscoală în Spania.

Din Madrid se depeșează, că în Coruna a izbucnit răscoală. Între mulțimea răsculată și miliție au fost ciocniri vehemente. Sunt câțiva morți și mulți răniți.

Războiul African.

În Londra a ajuns de-asupra partidul de împăcare, astfel să vor face cât de curând propuneri și încercări serioase pentru curmarea ostilităților între Englezi și Buri. Guvernul englez este autorizat a face propuneri concrete.

Censura sud-africană nu expediază nici un fel de telegrame private de pe câmpul de răzbel, aceasta oprește a

causat o mare panică în Londra și să conchide, că Englezii au fost amarnic bătuți.

Ministeriul de războiu este formal asediat de publicul, care pretinde înformațiuni, chiar ca pe timpul, când s'a început războiul.

NOUȚĂȚI

— Vasile Alexandri — în ediție populară. Pe lângă broșurele mai nou ale »Bibliotecii pentru toți«, în cari au apărut poeziile lui Alexandri, institutul de arte grafice și editură »Minerva« din București, strada Isvor 80, a scos într'un drăguț volum artistic cartonat toate poeziile iubutului Alexandri. Doine, lăcrimioare, suvenire, mărgăritărele, pasteluri, legende, ostașii noștri și varia, toate sunt cuprinse în acest volum de 344 pag., care costă numai 1 coroană 50 bani. Poeziile lui Eminescu în ediție ieftină, ale lui Alexandri asemenea, nu mai permit nimănui să se scuse, că nu le are în biblioteca sa, fiind prețul prea urcat.

— Primar lăudăros. În comuna Vai-dei, lângă Orăștie, s'a făcut alegere de primar în primăvara aceasta. Cu acest prilej s'a ales Ioan Dănilaș. Nu avem nimic contra alegerii lui, însă ni-a venit la cunoștință, că cunoscut guraliv fiind, are o însușire rea, de a persifla și bărfi în mod necuviincios asupra antecesorilor (înaintașilor) primari, notari și membrii de comunitate, cari toți și-au câștigat merite neperitoare pe lângă administrarea corectă a comunei. Toți înaintașii lui s'au nuzit a ridica învățământul popular, a prevedea comuna cu drumuri de comunicație bune și a îngrijii de venitele alodiale, încât a rămas chiar și un capital însemnat în bani gata. Presteze și nou alesul primar, înainte de toate, servicii consătenilor săi și numai după-ce va da dovedă, are titlu de a aștepta dela alții laude. Până atunci îi zicem: mai încet cu lauda proprie! apoi îi aducem aminte de pățania lui Tepeș Vodă.

Înainte de toate are datorința a face lumină în afacerea ajutorului, adunat pe seama celor arși, apropiindu-se deja anul, căci la din contră se va trezi cu o strașnică cercetare disciplinară. Acum odată atâta.

— Noui fapte arbitrare. Direcțiunea faimosului institut »Ardeleana« în învălmășala de care este ocupată, de când s'a nimicit buciunata și mult lăudata adunare generală și conclusele ei, aduse cu voturile cerșite, a dat calea la doi practicanți salariați și cu deplină calificare.

Direcțiunea acestui institut a decis anume; că posturile de practicanți le sistează, pe motiv, vezi Doamne! că numai poate plăti diurnul.

Semnificativ este însă aplicarea lui Nicolae Ténasă, jinerile lui Boca, care a strigat la adunarea generală mai tare în favoarea guvernărilor și cum se aude, și a unui al doilea scriitor, cari imediat și-au și ocupat locul.

Aceasta dispoziție arbitrară s'a făcut în lipsa directorului executiv, care să află de presinte la Karlsbad, pentru de-ași repara stomacul, pecând va avea a mistul cele-ce le va auzi la a treia adunare generală.

Oare dispoziția aceasta nu s'a plămădit pe drumul țării și oare directorul executiv să nu aibă parte în executivă? Noi nu credem, pentru-că fără prealabila lui învoire încă nimic nu a săvârșit clica.

În numărul viitor ne vom ocupa mai cu de-amăruntul de aceasta nouă faptă arbitrară.

— Meseriași din Orăștie (maghiari) în 1 Iunie a serbat o petrecere pentru cassa lor. Producțiunea diletanților meseriași în pesa populară »Felhő Klari« (3 acte) a succes peste așteptare bine. Am auzit o voce excelentă (bariton) care cu tot dreptul neasurprins, mai cu samă în regiunile medii și inferioare. Cântărețul excelent e Iosif Illés călăt de păpucari a și predat foarte bine rolul lui Fátyal Ferko. Tinărul român Géza Brassay a fost foarte hazliu cu cupleurile sale. De ce nu ia acest tiner parte la producțiunile meseriașilor români?

— **Adresa Sécuiilor în comitatul Arva.** Ori-cât se pare de amorțită vieața națională a Slovacilor din comitatul Arva, în congregațiunea de primăvară totuși s'au găsit frunți slovaci, cari au luat cuvântul, protestând energic contra adresei descreeațiilor Sécui și cerând respingerea aceleia. Frații Slovaci în elanul nobilei lor însuflețiri au mers și mai departe. Au făcut propunere concretă, ca congregațiunea comitatensă să înainteze guvernului o adresă, în care să ceară cea mai strictă aplicare a legii de naționalitate în toate punctele. Sateliții guvernului însă au maiorizat această deamnă propunere a frunților slovaci și au luat la cunoștință adresa Sécuiilor.

Ori-ce au făcut și decis ei însă, un lucru este cert, că conștiința națională este vie în inima fraților Slovaci, și deși laudabila lor propunere n'a reușit, totuși șovinismii unguri s'au putut convinge din aceasta, că hotărârile lor numai conglăsuitoare cu convingerea publică nu sunt, și că încercările lor de a stârpi sentimentul național din inima nemaghiarilor, rămân zadarnice.

— **Matriculele civile.** Din raportul ministrului de interne despre matriculele civile în anul 1899 sunt interesante următoarele date: În întreaga țară au funcționat 4881 conducători de matricule, între cari 3577 locuitori. Statul a spesat cu matriculele 2,316.042 cor., lângă cari trebuie adăuse 821.322 cor., puse în cărca comunelor, așa-dară în total de 3,137.364 cor., o cheltuială, de care puteam rămânea foarte bine scutiți, dacă n'ar fi fost «ideea».

— **286 de chelneri și un oaspe,** asta e ceva curios. Și de fapt s'a petrecut în New-York. Acolo s'a deschis anume o expoziție panamericană. Uriașul hotel Slater, care s'a zidit anume pentru primirea oaspeților și în a cărui sală de mâncare încap 500 persoane, a fost într-o Sâmbătă abia de un oaspe cercetat. El a luat prânziurile singur în sala uriașe, privind desperați la el 286 de chelneri.

— **O fată rătăcită.** În noaptea de 12—13 Maiu a. c. a fost deținută în Pressburg și dusă naintea căpitanului polițial o fată cam de 20—22 de ani. Fata, care știe foarte bine ungurește și slovește, nu știe nimic spune despre sine. Ea știe numai că se numește «Maris», și a rămas orfană încă de mică, și de atunci încoace se susține din lucrul cu mâinile. Mai departe a spus, că nainte cu 2 ani a trecut în Farkasd peste dînsa o căruță, care i-a frânt un picior, din care cauză a fost transportată în spitalul din Topolceamare, unde a fost vindecată. Fata e de 165 centimetri înaltă, sveltă, ochi albaștri, păr brunet, față sănătoasă, oacheșe, dinți buni și urechi mici. Unghia de pe degetul ei arătător e turtită. Poliția a lăsat ca ea să fie fotografată și posele le împarte, pentru-ca doar în chipul acesta poate să-i afle originea.

DIVERSE

Albinele și pătrânelul.

Anul trecut smulgeam din grădină niște pătrâneli, când deodată mă văzui încungiuat de un roi mare de albine, cari păreau așa de furioase asupra mea, încât a trebuit să mă duc să-mi iau o pânză, ca să-mi pot isprăvi lucrul. Fiindcă nu făcusem nimic albinelor, pentru-ca ele se se înfurie, am fost foarte mirat la început. Dar' mai pe urmă îmi veni ideea, că poate mirosul de pătrâneli striviți era cauza acestei iritații.

Anul acesta, faptul s'a repetat întocmai cu toate-că smulgeam pătrâneli dintr'un loc umbrit al grădinei.

Deja se observase acasă, că ori de câte-ori se ducea cineva să smulgă pătrâneli pentru bucătărie, acel cineva era escortat până la ușa casei de mai multe albine, cari biziiau furioase în jurul lui.

Așadar' mirosul pătrânelilor, este foarte neplăcut albinelor.

Originea vioarei.

Contorm unui mith din timpuri străvechi, prima vioară a răsărit din urma piciorului zeiței primăverii. Un mith oriental spune că vioarele au răsărit din lacrimile lui Adam, vărsate de mângăerea ce l'a cuprins când arhanghelul Gavriil i-a vestit în numele Domnului Dumnezeu ertate și grație pentru păcatul său. Mithul elin explică originea vioarelor în chipul următor: Apollo prinsese slăbiciune pentru cea mai frumoasă dintre frumoasele fice ale lui Atlant și voia cu orice preț să o aibă. În acest scop odată s'a luat după ea s'o prindă, ear' fata a fugit la Joe (Zeus) și a cerut s'o apere de poftele lui Apollo (zeul soarelui). Lui Joe i-s'a făcut milă de castitatea fetei (gurile rele spun că prinsese învidie pe Apollo pentru fată) și a schimbat-o în vioară. De aceea crește vioara de regulă în locuri umbroase, scutite de arșița soarelui.

Lege în contra burlacilor.

Dieta Pennsilvaniei a votat zilele trecute o lege, conform căreia însuratul e permis necondiționat numai bărbaților în etate de 21—40 de ani. Cei trecuți de 40 ani au să plătească 100 dolari (2401 coroane și 90 fileri) pentru licența de căsătorie. Din sumele încasate pentru licențe de acestea statul va înființa trei asiluri, în care să aibă proviziune gratuită fetele sărace și trecute peste etatea de 40 ani, fără să fi avut pețitori.

Sz. 1335—1901. tkvi.

1—1.

Árverési hirdményi kivonat.

A szászvárosi kir. járásbíróság mint tkvi hatóság közhírré teszi, hogy Bírís Luon végrehajthatónak Dan Luon lui George végrehajtható szenedő elleni 98 kor. 56 fill. tőkekövetelés és járulékaí iránti végrehajthatási ügyében a dévai kir. törvényszék (az algyógyi kir. járásbíróság) területén levő a Babolna község és határán fekvő 1. babolnai 10 számú tjkvben A † 1 rend 22, 23, 26/a hrsz. ingatlan 632 kor., 2. babolnai 10 sz. tjkvben A † 2 rend 282 hrsz. ingatlan 3 kor., 3. babolnai 10 sz. tjkvben A † 8 rend 2205 hrsz. ingatlan 264 kor., 4. babolnai 10 sz. tjkvben A † 10 rend 1221 hrsz. ingatlan 225 kor. az 1881. évi LX. t.-cz. 156. §-nak alkalmazásával egészben, 5. és a babolnai 10 sz. tjkvben A † 11 rend 1565 hrsz. ingatlanból a Dán Luon lui George jutaléka 225 kor. az árverést ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlan az **1901. évi június hó 12-ik napján délelőtt 9 órakor** Bábolna község házánál magtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is el fognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333 sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezékez letenni, avagy az 1881. évi LX. t.-cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. járásbíróság mint tkvi hatóság.

Kelt Szászvárosban, 1901. évi márczius hó 7-én.

Fekete,
kir. aljbiró.

Insertiuni

reclame

cu prețuri mai moderate decât cele
două foi din loc, se primesc
la administrația foii
„Activitatea“.

Scânduri și lemne de clădiri!

Subscrisul aduc la cunoștință publică, că am deschis un bogat
deposit de **scânduri de tot felul**, precum și **lemne de clădiri
de tot soiul**, alese după pricepere, în casa mea proprie, aflătoare
în **Orăștie, strada Căstăului, lângă pod în dreapta.**

Arangeat acum, **garantez** cea mai bună **calitate** și îmbiu
onorațiilor cumpărători **material bun și solid**, cu prețuri ieftine.

Cu toată stima

Dumitru Martin,

proprietar și tēmplar.

4—5

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

în Orăștie Szászváros

Opuri
Bilete de log.
Broșuri
Circulare
Bil. de vizită
Invitări
Bilanțuri
Acții
Cap. de epist.
Placate
Ord. de dans
Adrese
Compturi
Note
Preț Curent.
Anunțuri
Registre
Imprimate
Couverte
Bil. de cun.
Etc. etc. etc.

Există deja de 13 ani și este pro-
văzută cu tot felul de material
necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce co-
mande repede și cu prețuri mode-
rate, se îngrijește totodată ca toate
acelea să fie estetice lucrate și
fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acuratețea cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca unica tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.